

5572

JUS JURAN- DUM DE RE ILLI-

CITA

*EXEMPLIS S. SCRIPTURÆ
ILLUSTRATUM*

&

Loco Dissertationis Academicæ propositum,

PRÆSIDE

JOH. EBERHARDO RÖSLERO,

Philosophiæ Practicæ Prof. Publ. Contubernii
Rector, Facultatis Philos. h.t. Decano.

RESPONDENTE

EBERHARDO DAVIDE HAUBERO.

Hohenhaslaco-Vayhing. Philos. Candidato.

Ad Diem) Septembris.

in Auditorio Philosophorum majori.

S. jur. civ.

288,16

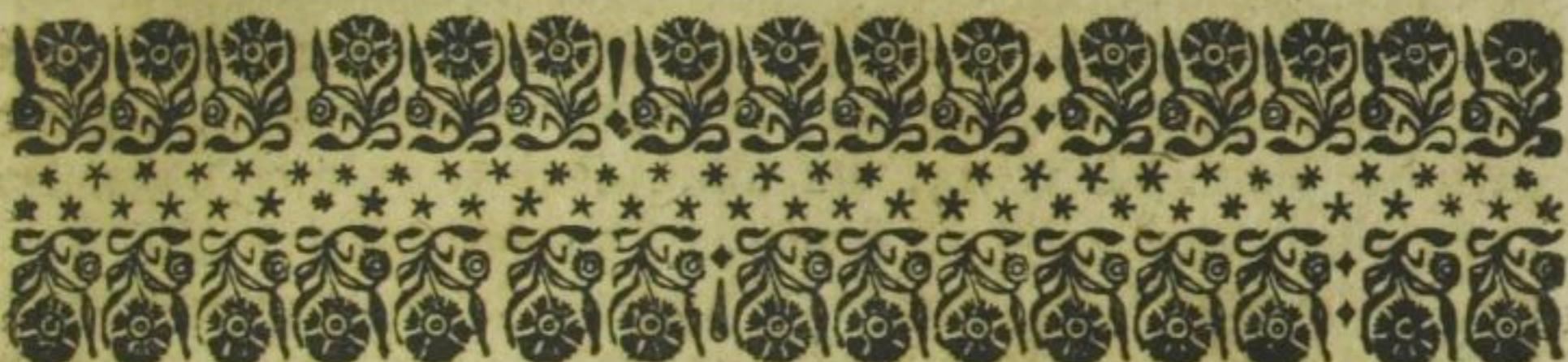
TUBING AE,

Literis HIOBI FRANCKII,

Anno MDCCXII.

27

S. I.

Mnium populorum consensu san-

Etissima semper habita est jurisjurandi religio, adeo ut ejus violatione nihil turpius nihil magis detestandum, imo vel sola pejerandi voluntas pœnis divinis obnoxia crederetur. vid. Grot. L. II. de J. B. & P. c. XIII. §. I. Est enim illud deliberata Numinis divini tanquam testis & vindicis invocatio in assertionis aut promissionis confirmationem. Extreme autem impius sit oportet, qui Deum omniscium, justum atque omnipotentem mendacii sui fraudisque testem invocare ejusque gravissimam indignationem atque vindictam in se pertulanter provocare non veretur. Invocationem Dei dicimus jusjurandum, quia ut ait Sanderson de Juram. obligat. Præl. L. num. 4. non satis est ad juramenti rationem, ut Deus testis adducatur, nisi & invocetur. Potest enim Deus ut testis adhiberi, idque ad re dubia confirmationem etiam sine juramento. Ut si ad confirmandam hanc thesin, non esse imagines adorandas adducerem aliquot Scriptura loca, procul dubio hoc esset adducere Dei testimonium ad confirmationem rei dubiae, & tamen procul dubio hoc non esset juramentum. Est enim longe aliud citare Deum testem respectu testimonii jam olim exhibiti, quod citra invocationem fieri potest: aliud invocare Deum testem respectu testimonii jam nunc exhibendi, in quo juramenti quasi formalis ratio consistit. Appellamus porro Invocationem Numinis divini, quia præter hoc nihil est omniscium atque omnipotens, quodque pejerantes majore vi, quam homines uti solent,

gent, punire possit. Hinc juramentum pro aëtu cultus sacri soli Deo debiti recte habetur, idque divinus legislator indicat quando Deut. VI. vs. 13. ita alloquitur populum, *Dominum Deum tuum timebis, & ipsi servies, & per nomen ejus jurabis.* Invocatur autem Deus ut testis & vindex: Neque tamen necesse est, ut utrumque in formula juramenti exprimatur, cuin unum in altero tacite contineatur. Dum enim Deus justissimus invocatur in testem, necesse est, ut invocans eum simul timeat ut vindicem, & dum omniscium implorat ut vindicem, certissimus simul est jurans, quod sit testis. Grot. II. c. XII. §. 10. Thomas. Instit. J.D.L. II. c. IX. §. 42. Unde patet, testimonium hic intelligi non formale, expressum & directum, quasi Deus invocetur, ut veritatem super re dubia revelare atque explicare velit, sed indirectum, quod consistit in impunitate innocentis & pœna perjuri. Quâ distinctione Placettius occurrit objectioni, de qua supra ex Sandersonio actum, ab allegationibus dictorum S. literarum petitæ, Traité du Serment L. I. c. 1. Deliberata dicuntur invocatio. Nam qui usu rationis destituuntur jurare nequeunt: nec jurant qui verba sine animo jurandi recitant. Qui autem obligatus est, ut animum intentionemque adhibeat, etiamsi hoc non faciat, nihilo secius obligatur, quia cæteroquin nullus jurisjurandi foret usus, Budd. El. Phil. Pract. P. II. c. IV. Sect. VI. §. 9. Qui igitur sciens volensque facit, quod vere jurantes facere solent ac debent, qui que serio jurantis speciem præ se fert, juramento obligatur, quicquid demum in animo suo, dum jurat, agitaverit. Grot. II. XIII. §. 2. & 3. n. 1. & Ziegler ad h. l. Finis jurisjurandi est assertionis aut promissionis confirmatio: prout jusjurandum est vel assertorium vel promissorium, quorum illud circa præterita & præsentia, hoc autem circa futura versatur. Vulgatissima hæc est juramentorum divisio, quam tanquam inadæquatam rejicit Placettius, & loco promissori obligatorium substituit. Si tamen ampliemus significatum verbi promittendi, ut non modo cum Sandersonio Præl. I. §. 9. comminationes, sed & quasvis juntas destinationes nec utiles alteri nec noxias per quandam cattachresin

tachresin sub promissionum nomine comprehendamus, non est cur à recepta dividendi consuetudine abeamus.

§. II.

Rem illicitam dicimus, quæ sine peccato fieri non potest, ideo quod legi alicui vel divinæ vel humanæ repugnat. Atque huc pertinent non modo actiones legibus interdictæ, verum etiam omissiones earum actionum, quæ legibus sunt præceptæ. Cum vero in rem illicitam assertorium & que ac promissorium juramentum cadere possit, nobis non de illo sed de hoc sermo est; quod exempla sub examen vocanda monstrabunt: quanquam non diffiteamur, etiam juramenti assertorii materiam, non quidem remotam attamen proximam honestam ac licitam esse debere. Conf. Magnif. Dn. Cancell. D. Jæger Tr. de Juram. Art. I. Quæst. 3. n. 10. Non sunt autem confundenda juramentum illicitum & de re illicita, sive ut alii loquuntur juramentum illicitum respectu actus jurandi & respectu rei juratæ. Illud obligare jurantem potest, nisi aliunde impediatur obligatio; ut si quis de re levi jurat nulla necessitate cogente, Dei nomine temere ac frustra abutitur atque illicitè jurat, neque tamen eo minus ad præstandum quod juravit tenetur, quod contra Casuistas Pontificios rectè afferit & probat Sanderson. Præl. III. n. XV. conf. Ziegler ad Grot. II. 13. 6. Placette Tr. du Serm. L. II. c. 14. qui idem aliis quoque exemplis illustrat c. 5. Hoc vero quod respectu rei juratæ illicitum est nullam producit obligationem. Et ad hoc tantum genus juramentorum pertinet axioma: quod male juratur pejus servatur. Etsi enim certum est, quod constat præstari non debere, ne jurari quidem debere: potest tamen fieri, & fit sæpiissimè, ut, quod jurari non debuit, præstari tamen debeat. Sanders. Præl. II. n. 14.

§. III.

Nullas autem habere vires jusjurandum super præstanda re quapiam illicita, imo & super omittendo aliquo bono, quod

A 3

legibus

legibus divinis aut humanis præcipitur, tanquam consecutarium quoddam elicit Pufendorfius ex ea hypothesi, quod juramenta in se non producant novam & peculiarem obligationem, sed obligationi in se validæ velut accessorium quoddam vinculum superveniant. Nempe cum promissa & pacta de re turpi atque illicita invalida esse jam antea probasset, posita ista hypothesi utique sponte consequitur, neque jurata ejusmodi promissa ullam obligationem producere. Apud me tamen ista hypothesis fidem haec tenus invenire non potuit, cum plane persuasus sim, salvo acutiorum judicio, jusjurandum ex se novam & peculiarem producere obligationem, non quidem ex ea ratione, quam nonnullis placere video, quasi in juramento Deo aliquid promitteretur; nam id quidem certum est, in juramento Deum testem adhiberi, testi autem promissionis qua tali nihil promittitur. Adde quod juramentum à voto vix posset distingui, si in utroque & que aliquid Deo promitteretur. Lauterb. Tr. Syn. de Jur. §. I. n. 29. Sed aliæ rationes sunt, quæ, ut à Pufendorfi sententia recedamus, nobis persuadent. Primo enim ubi duplex ac diversum est obligationis fundamentum, ibi duplex quoque est obligatio: in promissione autem jurata duplex est fundamentum obligationis, duæ nimirum diversæ Leges naturales, quarum altera fidem datam servare, altera nomen Dei reverenter habere nec in vanum ducere jubet: duplex ergo inde oritur obligatio. Agnoscit assertionis nostræ veritatem Sanderson de Consc. Præl. V. §. 10. Ubi lex humana, inquit, prohibens rem simpliciter malam, ut furtum, adulterium, sacrilegium, aut iubens rem bonam & necessariam, ut cultum Dei, solutionem debiti, honorem parentum, inducit novam obligationem in conscientia & paulo post: Quot sunt leges (cum sit omnis lex ex natura sua & quatenus lex est induciva obligationis) totidem etiam erunt obligationes, illis ut suis terminis correspondentes. conf. idem Præl. VI. §. 9. Deinde dantur juramenta comminatoria, dantur item talia, quæ simplici alicui destinationi, nec noxiæ nec utili aliis, adjiciuntur, qualia quidem obligationem, si materia non sit illicita, producunt; cum qui non præstet perjurii se adstringat;

quæ-

quoniam actus illi quibus accedunt, comminationes ac destinationes non sint obligatoriz, conf. Puf. IV. II. 13. init. Si e.g. serio destinaverim hodie domo non egredi, postea vero ob qualemcumque utilitatem vel commoditatem mutata sententia exeam, nemo dicet me contra obligationem fecisse; At si juramentum accesserit huic proposito, non putaverim sine perjurio, ceteris paribus, ab eo posse recedi. Huc pertinet juramentum Davidis. 2. Sam. XII. 35. Unde consequitur, juramentum peculiarem ex se & sua natura producere obligationem. Tertio appellat Pufendorfius juramentum vinculum accessorium: per quod, si, prout par est, intelligas obligationem accessoriam sive alteri obligationi accendentem, eo ipso suam juramento tribuis obligationem. Quarto patentur Jcti, actus quosdam invalidos accedente juramento invalescere, quorum refert Setserus fidejussionem mulierum, contractus minorum, donationem inter patrem & filium. Cujus sententiaz alia ratio dari nequit, quam quod supponunt ipsum Juramentum naturaliter producere obligationem sibi propriam. Nam ex legibus civilibus illa obligatio repeti nequit, eo quod actionem non producit in foro civili, sed conscientiam modo obstringere dicitur ob reverentiam Numinis Divini. Ex quo patet, obligationem naturalem in jure civili potius agnoscit, quam civilem per illud attribui. Denique cum plurimi sint, qui promissa vi metuque injusto extorta irrita, at si juramentum accesserit servanda esse statuant; illi saltim vix sibi constare poterunt, nisi juramento peculiarem produci obligationem confiteantur. Neque tamen per juramentum novum promissario jus acquiritur, quod saepe omnino deest: quoniam idcirco non statim deficit, obligatio, quae ex religione provenit. Vid. Lauterbach Tract. Syn. §. I, num. 30. & 31. ubi haec allegat Antonii Merendz verba: *Ex conventione jurata valida duae oriuntur obligationes, altera ex conventione altera ex juramento. Obligatur promissor ex conventione, quia nihil magis convenit homini quam fidem servare; obligatur ex juramento, quia non debet homo negligere observantiam ejus, quod Dei nomine invocavit.*

invocato promisit. Cum a. obligatio ex juramento descendens oriatur ex invocatione Sanctissimi Nominis Dei, ei immediate acquiritur, & per consequens ex hac obligatione non potest is, cum quo facta fuit convention, utilitatem capere directe, sed indirecte tantum, prout necesse est, ut Deo debitus cultus tribuatur. Quod Pufendorfius ait: Semper dum juramus supponere nos aliquid quo non praestito divinam poenam in nos provocemus: quod ineptum esset, nisi illicitum foret non prestare id, quod supponitur; adeoque nisi jam ante obligaremur: in eo quidem Hobbesium de Civ. c. II. §. 22. sequitur, sed absque idoneo fundamento. Nihil enim obstat, quo minus poenam divinam in nos provocemus, nisi praestemus rem tantummodo licitam, & ad quam praestandam absque juramento non fuissetmus obligati. Consentient nobiscum Magnific. Dn. Cancellarius, de Jur. Art. III. n. 9. Placette du Serment. L. II. cap. 2. Hedinger, Consp. J. N. p. 413. Zentgrav. de Orig. Ver. & Oblig. Juris Gent. Art. IV. §. 26. pag. 209. Ziegler ad Grot. II. c. XIII. §. 14. & 15. Sanderson Præl. III. n. 6. Amesius de Conf. c. XXII. n. 27. &c.

IV.

At, inquis, si juramentum habet vim obligandi peculiarem, obligabit ad rem omnem, etiam illicitam. Minime vero id sequitur. Nam ut obligatio produci possit, requiritur materia habilis: ea si desit, nec effectus consequi potest. Quis neget pacta & promissa obligationem inducere? quis legibus civilibus vim obligandi deroget? Attamen si materia sit res illicita ac legibus divinis contraria, obligatio oritur nulla. Eadem igitur ratio, quæ promissionis, etiam juramenti obligacionem impedit. Contradictionem nimirum implicat obligari ad illicitum. Illicitum enim est, ad quod non faciendum necessitate morali adstringimur, ad quod vero obligamur, ad id faciendum obstringimur. Igitur ad illicitum obligari, est est necessitate quadam constringi ad idem faciendum & non faciendum. Id quod Sanderson Præl. II. n. 13. ita exprimit: *Omne illicitum est contra officium, Obligatio autem omnis est ad officium.*

officium. Præterea quicquid est illicitum, est aliquo modo à Deo prohibitum (aut immediate aut per consequentiam) prohibitio autem Dei obligat ad non faciendum id quod prohibitum est, quam obligationem subsequens juramentum tollere non potest. Imo qui juravit facere id, quod sine peccato fieri nequit, tantum abest ut obligetur ad id faciendum, ut potius obligetur omnino ad non faciendum. Sc. Joh. à Felde, ad Grot. p. 334. Ob quod factum, inquit, amissurus esset gratiam Dei promittens, ad illud faciendum sub ammissione gratiæ divine alteri securitatem præstare nequit. Huc illud pertinet vulgarissimum: Juramentum non esse vinculum iniquitatis. Hoc igitur, quod in thesi certissimum est, ad quædam S. S. exempla accommodare conabimur, quæ in hypothesi pleraque difficultate non carent.

V.

Illicitum tale ac de re quidem illicita juramentum occurrit 1. Sam. XIV. 44. ubi Saul Jonathanem filium jurato morti addicit, qui ignarus paterni interdicti, quo sub pœna execrationis ille temere prohibuerat, ne quis in exercitu quicquam cibi ante vesperam caperet, mel gustaverat in sylva forte repertum. Illicitum hoc futurum fuerat supplicium, quia ipsum interdictum imprudentissimum erat, quod ex eventu patuit v. 27. seqq. deinde nulla proportio videbatur inter violationem hujus legis, qua publica salus potius impediabatur, quam promovebatur, & inter pœnam ultimi supplicii: denique ignorabat Jonathan legis hujus promulgationem, ignorantia autem ejusmodi legum positivarum invincibilis ab imputatione omnino liberat. Neque adeo disciplinæ militaris rigor hic obverti potest, quippe qui locum non habet, nisi penes eos, qui legem scientes volentesque violent. Unde & Grotius, ad h. l. jusjurandum Saulis injustam atrocitatem in se continere asserit. Illud speciosius objicitur, quod Deus ob hoc Jonathanis peccatum non amplius responderit Sauli, & quod per sortem divinitus commonistratus tanquam iræ divinæ reus fuerit Jonathan. Sed respondet supra laudatus Ofiander in

B

Com-

Comment. hunc in modum: Non ideo sors Jonathan designauit, quod ipse peccasset: insciens enim patris iniquissimum mandatum transgressus erat. Sed dum filium periculo objicit Deus, patrem oblique accusat, quod stulto edicto periculum mortis filio, sibi vero ingenitem ludum & populo macorem creasset, adeoque pulcherrimam vitoriam turpissime fædasset. Paria fere annotat Joh. Clericus: Si licet in re obscura conjicere, inquit, existimari Deum nihil respondisse sciscitanti Sauli, non ut hominem adduceret ad necessitatem occidendi filii, si se solutum religione vellet; si enim hoc fuisset Dei consilium, Jonathanem sibi eripi & gratia apud populum elabi passus non esset: nec etiam quasi adolescentis factum innoxium damnaret: sed ut fervidum nimis ac ferocem Saulis animum mitius ac prudentius in posterum redderet, quandoquidem temeraria illa populi in sua verba jurantis adactione eo devenerat, ut nisi fidem DEO datam fallere vellet, occidendus esset filius idemque de populo Hebreo bene meritus. Enit ergo hoc admonitionis instar, ne posthac usque adeo præceps esset; cum videret temeritate sua propemodum interisse filium innocentem. Alioquin si sciens & volens fidem fæsellisset Jonathan, infidelitatis pœnas Deo dedisset, nec à populo ejus iustitie eripi inquam potuisse.

VI.

Difficilior est inspectio de juramento populi, quo Jonathanem à supplicio liberavit. Vivit Jehova, inquiunt, non cadet de capite ejus capillus in terram. Nam cum Jehova fecit bodie bodie. Videtur enim ad seditionem res spectasse, populusque hac jurata asseveratione testari voluisse, se Regis decreto etiam per vim restituturum. Quod si ita se habet, omnino si non de re, saltem de modo illicito rem illicitam impediendi juramentum factum videtur. Quanquam enim alii alia excusatione populum defendere conentur, vix tamen ulla omnem dubitationem eximet. Grotius populum liberasse Jonathanem scribit non imperio, sed deprecando, quomodo populus Rom. Fabium Rutilianum apud Papirium Dictatorem, quæ historia apud Livium est L. lxx. quorsum &

LXX.

LXX. Interpretes & Josephus inclinare videntur. Clericus ad versum sequentem 47. Ceterum apprehendit Saul regnum super Israëlem, ita commentatur: *Post victoriam hanc de Philisteis prorsus Regio more se gessit, & Reip. totius administrationem serio capessivit, cum antea auctoritatem propemodum precariam obtinere videtur & timide omnia faceret.* Quod si ante hoc tempus nondum veram potestatem regiam in populum sed precarium tantum Regnum habuit, quale olim Germanorum veterum fuit; nihil videtur populus commisisse officio suo adversum; sed cedo invictum ejus rei argumentum! Lucas Osiander hanc subjicit versui nostro meditationem: *Talia heroica facta, quale fuit hoc populi non incogitanter aut temere sunt imitanda: sed precibus tentandus magistratus, ut sententias duras mitiget.*

VII.

De re illicita sine dubio juravit Rex Joramus, quando 2. Reg. VI. 31. auditio incolas Samariæ à Rege Syriæ obsecos rabida fame ad proprios liberos mactandos atque comedendos impelli, has adversus pium atque innocentem prophetam minas sparsit: *Sic faciat mihi Deus & sic addat, si sterterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie.* Quæ verba sequenti paraphrasi atque commentarye illustrat Lucas Osiander: *Dens me male perdat, nisi hodierno die Prophetam decollari curavero: Oder Gott schend mich / der Kopff muß ihm noch heut herab / und wann er stählin wäre. Procul dubio autem ideo in Prophetam tanti mali causam conjecit: cum quia in conctionibus suis comminatus erat famem & alias calamitates, nisi resipiscerent: eas quia predixerat, attraxisse putabatur: tam quia ante aliquot annos consuluerat, ut Syri incolumes dimitterentur: in quibus putabat Rex si hostile exemplum severitatis statuisset, non facile eos fuisse in terram Israël reversuros. also gehts (hat gewißlich der König gesagt) wann wir den Pfaffen folgen. Impium fuit hoc iuramentum de cæde innocentis perpetranda; sed scelus alio scelere auxisset Rex, si, quod male juravit, etiam fuisset executus. Mutavit autem scelestum hoc consilium, vel agnita*

sponte, postquam ira deferbuerat, judicii temeritate, vel Principum ac Seniorum, qui cum Propheta erant, persuasionibus mitigatus: id saltem constat executionem injustæ Sententiaz secutam non fuisse.

IX.

1. Sam. XXV. recensetur jusjurandum Davidis, quo Nabal totique ejus domui minatus est excidium. Sunt, teste Osiandro ad Grot. p. 972. qui putant hoc juramentum non fuisse de re illicita: tum quia Nabal non solum ingratum se exhibuit, sed & convitia & probra conjecit in Principem populi; tum quia si fuisset de re illicita, fuisset ex eo, quia voluit totam domum evertere, at hoc ipsum non iniquum est; si n. dux familiæ a. urbis quod nefarie admissum est per vim studet asserere & vindicem armis prohibeat, nemo innocens esse censetur, qui stat à partibus istiusmodi Ducis: tum quia dicunt Davidem hoc fecisse Dei impulsu. At his quidem respondet idem Osiander l. c. qui cum Grotio exemplum hoc juramenti de re illicita adducente consentit. Cui sententiæ & nos subscribimus. Nam (1) Davidi nondum Regnum adepto licebat se tueri, non etiam Regio more ulcisci. (2) Abigail providentiæ Divinæ acceptum refert, quod sanguinolentum consilium privatamque ultionem non fuerit executus, v. 26. (3.) Eadem effusionem sanguinis sine causa vocat, eamque Davidi angori & offendiculo futuram fuisse asserit v. 31. (4) Ipse etiam David Deum laudat, quod à malo ipsum prohibuerit, v. 34. & 39. Conf. Brentius & Schmidius ad h. l. Rechte ergo fecit, quod juramentum istud non servavit. Puf. IV. II. 9.

IX.

Dispiciendum nunc de juramento Israelitarum est, quo se Benjaminitis filias in matrimonium non daturos coram Deo testati sunt. Jud. XXI. postea tamen Jabezenorum filias virgines adduxerunt & consilium de rapiendis virginibus Siluntinis dederunt.

runt. Grotius ut à perjurio eos liberet , regulam interpretationis applicat : Non ultra receptum loquendi morem extendendam esse juramenti significationem. Aliud enim esse dare, aliud amissum non repetere. II. XIII. 5. Pufendorfius quoque hoc exemplo utitur , cum regulam tradit : Juramenta quandoque strictè interpretanda , si quidem subjecta materia id requirere videatur ; puta si juratum sit in odium alterius , & non tam promissioni quam minis (ex quibus per se nemini jus nascitur) juramentum fuerit adjectum : additque inter alia exempla illud Aureliani Imperatoris , qui cum jurasset , se in urbe Thyana canem non relieturum , ea potitus milites ad canes occidendos jussit discurrere. Verum nobis quidem regula illa : Juramenta esse strictæ interpretationis , hunc potius sensum habere videtur : juramenti sententiam , ubi ea ex verbis satis manifesta est , omnino tenendam esse , neque tam ad verba quam ad mentem vel deferrantis , vel , si nemo detulerit , jurantis esse attendendum. At quis credat Aureliani verba illa in furore iræ proferentis mentem hanc fuisse , quod voluerit , non nisi canes occidi ? quis non novit ea phrasí potissimum denotari excidium & internecionem hominum ? ita quis non ex verbis Israelitarum & omnibus circumstantiis colligat , intendisse ipsos tribus Benjaminitæ excidium , eoque fine juramento se obstrinxisse , ne , si qui forte effugissent , quisquam filiam eis suam nuptui collocaret , ne hoc modo instaurari tribus ad incitas redacta posset ? Non possumus itaque non approbare sententiam Dn. Thomasii qui Inst. J. D. L II. c.IX. §.52. Cavillatoriam ait interpretationem contineri in istis exemplis , quæ cum mente jurantium plane non conveniat. Consentient Henniges & Van der Muelen ad Grot. I. c. Barbeyrac ad Puf. & Titius obs. 273. ad Pufend. Quid ergo ? an servandum fuit juramentum ? Minime ; quia de re illicita factum erat. Clerico quidem ad h. l. factum Israelitarum , cum Deus ejusmodi ultionem non mandarit , imo vero Deut. XXIV. vetuerit innoxios pro fontibus perire , intolerabilis barbaries & indigna hominibus Hebræis videtur. Pluribus quoque probat Brentius juramentum istud Israelitarum

nec pium nec licitum fuisse. Cui adstipulatur Seb. Schmidius & novissime D. Buddeus in Theol. Mor. qui hoc juramentum utpote super re illicita conceptum, nullum & irritum pronunciat p. 722. Debuissent ergo potius israelitæ pœnitentiam agere ob juramentum temerarium & ejus invaliditatem agnoscere, quam cavillatoria interpretatione facto sua colorem illinere.

§. X.

Ad juramenta circa rem illicitam etiam refero jusjurandum Herodis, quo promiserat filiæ Herodiadis saltanti coram ipso, se ei daturum quicquid petiisset. Videri quidem poterat innocens juramentum, cum qui aliquid indefinite alteri roganti promittit, antequam noverit, quid iste sit petiturus, præsupponat alterum petitum honesta, moraliter possibilia, non absurdia, non sibi & aliis perniciosa. Puffend. IV. II. 14. Qua exceptione recte usus est Nicomachus ap. Curtium Lib. VI. cap. 7. *Se vero fidem in parricidio dedisse constanter abnuens, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi.* At eventus docuit, etiam turpia, injusta, sub generali suo promisso voluisse comprehensa. Nam cum ista caput Johannis Baptistæ petiisset instinctu matris, Herodes juramento se obstrictum esse putans desiderio puellæ satisfecit, juramentique temeritatem scelere contra propriæ conscientiæ dictamen patrato obfignavit.

§. XI.

Interdum tempore præstiti juramenti materia ejus licita est, vel saltem per ignorantiam interdum invincibilem talis videtur, postea tamen vel illicita demum fit per subsequenrem legem aut emergentem casum antea non prævisum, vel talis saltem declaratur. Quo in casu juramentum quidem ipsum, ceteris paribus nihil vitiosi continet, cum hæc conditio semper tacite subintelligatur, si res adhuc fit physice moraliterque possibilis: ceterum obligatio non modo evanescit, sed nec licite præstari potest quod erat juratum. Huc referendum est Davidis Juramentum, quo Sauli pollicitus est, se non extirpaturum

paturum ejus posteros 1. Sam. XXIV, 22. Cum tamen postea rescivisset, placere Deo ut septem ex his Gibeonitis, ob viatum à Saule Josuæ jusjurandum, suspendendi tradere iuit, recte judicavit se juramento isto non teneri, alterum tamen jusjurandum quod Jonathani fecerat, conservato, cum posset, Mephibosetto, sancte servavit. 2. Sam. XXI. 6. 7. seqq.

§. XII.

Videtur etiam ad præsens nostrum institutum pertinere juramentum auctore Esra à Judæis post redditum ex captivitate Babylonica factum de dimittendis uxoribus alienigenis & nata ex iis prole. Esr. X. Nam etiamsi minus inhumatum videatur uxores contra legem divinam ducetas dimittere, nimis tamen durum atque legi naturæ contrarium quis forsitan reputaverit, liberos ex sese genitos domo expellere eorumque curam abjicere. Sed cum id juramentum sine dubio instinctu divino à Judæis exegerit Esras, absit ut dicamus aliquid eo contineri injustum aut legi naturæ adversum. Neque vero hoc præceptum durius eo fuit, quo ipse Deus Abraham jussit Agarem cum filio Ismaële domo ejicere Gen. XXI. Filii hic jubentur matrem sequi, inquit Grotius, ad h. I. ut in illicitis nuptiis fieri solet, accedente & hac causa, ne educati in superstitionibus alios pueros corrumperent. Lucæ Osiandro eo etiam fine judices videntur constituti v. 14. seqq. ut eorum arbitratu uxoribus dimissis satisficeret liberisq; prospiceretur. *Æquum enim fuit, inquit, ut Iudæi uxoribus quas dimitterent, dotes redderent & præterea pro alimentis liberum, & pro amissa virginitate aliquid, juxta proportionem facultatum, numerarent.* Neque Salomonis jusjurandum de occidendo fratre Adonia de re illicita erat, in quam sententiam se inclinare haud obscure ostendit Clericus ad 1. Reg. II. 24. Nam cum Adonias jam ante regnum Salomoni destinatum per seditionem occupare conatus esset, Salomo pro sua divina sapientia facile perspiciebat, altius tendere illam petitionem neque depositam esse regni potiundi spem atque cupiditatem, neque vel

vel suæ vel regni securitati , quamdiu is viveret, satis prospectum. Frustra autem Grotium aliosque sollicitos esse puto ; quo jure David Adoniam primogenitum exhäuser dare potuerit, eamque afferre rationem , quod David dono Dei regnum habuerit in patrimonio. Nam quo jure id fecerit, ipse satis clare indicat , i. Chron. XXIX. 5. *Ex omnibus filiis meis, (nam multos filios dedit mibi Jehova) elegit Salomonem filium meum, ut sedeat super throno regni Jehovæ super Israëlem.* Unde ultro consequitur, nec istud jurandum, quod Bathseba in memoriam revocat Davidi. i. Reg. l. 13. de re illicita fuisse: cum Salomo ab ipso Deo ad Regnum fuerit destinatus,

XIII.

An huc pertineat Juramentum Josuæ & primorum populi Israëlitici Gibeonitis datum , non facile dijudicatu est. Grotius haud illicitum fuisse censet , pactum deditio nis, quo vita relinqueretur supplicibus, inire, nec nisi fœdus sociale à Deo prohibitum: legem enim divinam, quæ eos populos internecioni devovebat ex alterius legis (Deut. XX. 10.) comparatione ita fuisse intelligendam , ut locum haberet, nisi si qui moniti statim facerent imperata. Quod inter alia probari ait historia Rahabæ, cui ob bene merita parcitum est, & Salomonis , qui Cananæorum reliquias sub imperium ac tributum accepit. Atque huc pertinere, quod in Josuæ libro dicitur , nullam fuisse civitatem ex populis septem , quæ pacem fecerit , obduratos enim ne gratia illis fieret. Unde probabile esse colligit , si plures pacem eodem modo petiissent, eam fuisse impetraturas sub conditione parendi. Accedit, quod validitatem Juramenti Deus ipse dupli signo comprobavit: altero, dum depugnanti Josuæ pro Gibeonitis adversus conjuratos in eorum perniciem Reges victoriam insignem , edito etiam illustri miraculo , concessit , Jos. X. altero, cum post complures annos pacti illius jurati violatio triennii fame publica vindicata , septemque liberorum ejus suspendio expiata est, a. Sam. XXI. Consentient cum Grotio Thummius de

de Juram. p. 114. Dannhauer Coll. Decal. p. 503. Ofiander ad Grot. p. 967. Pufend. IV. c. II. §. 7. Dn. Buddeus Theol. Mor. P. II. c. III. Sect. V. §. 12. Dign. Dn. D. Hochstetter, Coll. Puf. Exerc. VII. §. 38. Speciosa tamen sunt, quibus Grotii systema à Barbeyracio ad Puf. L. IV. c. II. §. 7. impugnare dicitur Joh. Clericus, quanquam in Comment. ad Jof. IX. hic sententiam Grotianam manifeste approbat & confirmat. Nempe legem expresse ait excipere VII. gentes Canaanæas ex eorum numero quibus pax offerri vitaque donari debeat, si fecissent dditionem Deut. XX. 15. 16. Præterea magnum esse discrimen inter legem, quæ jubeat exterminari certas gentes, ob metum, ne si cui parcatur, victorem in idololatriam perducat; & inter legem quæ omnes jubeat exterminari, nisi qua inter eas ultro velut tributariam se subjecerit, novique Domini religionem amplexa fuerit. Si hoc posterius voluisset Moses, clarius sese fuisse explicaturum in iis locis ubi de Canaanorum extirpatione agitur. Dignam enim rem sine dubio esse, de qua sollicite instruerentur Hebræi, sed nullum vestigium exceptionis reperiri quando de extirpandis istis agitur & interdicitur, ne fœdus cum iis ineatur. Insuper votum, quod Hebræi appellabant Cherem, ita comparatum fuisse, ut si quid eo modo devotum fuisset non potuerit redimi, sed necessario fuerit destruendum, Lev. XXVII. 29. Sed ex variis locis patere, Canaanos tanquam eo modo devotos considerari; ut Deut. VII. 2. Exempla à Grotio allegata contrarium non probare. (1.) Historiam Rahab exemplum singulare esse, quod in consequentiam trahi nequeat. Neque mirum esse, quod ob magna merita & quidem ante declaratum bellum ab ea profecta ipsi pepercrint. (2.) Salomonem quidem satis habuisse tributarias facere Canaanorum reliquias. 1. Reg. IX. 20. 21. Sed legem, quæ exterminari eos jubebat, non extendendam fuisse ad ultimam illorum posterioritatem. Sufficere, si supponamus illam locum habuisse respetu eorum, adversus quos victoriam Israelitis concessit tempore Josuæ, & aliquanto post, donec quieta possessione tantum

tum terrarum spatium tenerent, quantum opus fuisset. Ceterum si qui ex Canaanis in regiones vicinas se recepissent, & postea vel ipsi vel ipsorum posteri in manus Israelitarum incidissent, non fuisse sine venia occidendos. (3) Quod ad locum Jos. XI. 19. 20. attinet, eum non ita intelligendum, ut Grotius putat, ac si Israëlitæ debuissent parcere istis, qui se dedidissent: sed tantum, quod per providentiam divinam omnes septem populi præter Gibeonitas armis se defendere decreverint, nec confugere voluerint ad clementiam populi Israelitici, qui non ausurus fuisset omnes internecione delere, sicuti justitia divina postulabat, si armis abjectis portas aperuissent victori. Doctissimus Barbeyracius his rationibus persuasus juramentum Josuæ inconsideratum & in se nullum pronunciat, utpote de re illicita factum. Interim cum Josua crediderit se obligari, fortasse Deum per actum aliquem subsequentem illud ratum habuisse; quanquam Scriptura id non expresse dicat, ex poena tamen severa Israelitis & posteritati Saulis ob ejus violationem inficta id quodammodo conjici posse, et si Saulis actio per se satis fuerit crudelis & inhumana, cum lex illa dura ad posteros non pertinuerit. Certum esse quod imperans actum validum reddere possit suis legibus contrarium, maxime in materia legis positivæ tam rigorosæ, qualis hæc fuerit. Nec difficile esse aperire, quare Deus voluerit ratum haberi juramentum Josuæ, nempe ne tam solennis & juratæ promissionis violatio scandalo esset ceteris nationibus, cum quibus pacem colere debebant Israëlitæ, horumque existimationem penes illas diminueret. Nam, quod dicit Pufendorfius idem scandalum metuendum fuisse, si divino non paruissent mandato, id vanum esse, graviorem enim ejus causam in rigore executionis quam ejus mitigatione, præcipue ob sanctitatem jurisjurandi, invenire potuisse. Fatores graves utrinque dubitandi causas esse: arbitror tamen, ad ea quæ Barbeyracius ex Clerico refert, ita responderi posse. Deut. XX. non excipi Canaanos ex eorum numero, quibus pax offerri debeat, sed ex eorum, quorum,

fi

si arma contra tulissent, uxoribus, liberis, pecoribus, parci ac vita relinqui debuerit, versumq; 10. & 11. generatim intellegendum, & oppositionem tantum esse inter v. 12. seqq. & v. 16. seqq. uti & Moses Vir divinus pacifice primum egit cum Sihone Rege Amoræorum Deut. II. 26. quorum regionem tamen ei v. 24. promiserat Deus, & qui pariter inter devotos Cananæos erant. Tum, etiamsi concedamus, pacem Cananæis non fuisse offerendam, satis clare explicuisse se Mosen, dandam saltem fuisse illis qui religionem Hebræorum amplexuri ultiro se subjeccissent, terrasque suas illis concessissent, addita subinde legislatione, Ex. XXIII. 33. Deut. XX. 18. qua cessante per regulas bonæ interpretationis ipsa quoque lex cessat. Quam benignam interpretationem neque lex illa de anathemate respuere videtur: alioquin neque Rahab potuisset conservari, quam non fuisse origine Cananæam sine ullo fundamento fingunt Hebræi. Rahabæ servatæ exemplum non adeo singulare est, ut illa sola fuerit conservata: sed omnibus qui cum ea in eadem domo essent, salus & incolumenta promissa. Si ergo licuit illam ob singulare meritum conservare, quidni etiam licuerit supplices, Dei potentiam justitiamque agnoscentes & ad omnia subeunda paratos ab ista universali lege exceptos credere. Bellum satis jam declaratum fuisse per famam divinæ promissionis sententiæque decretoriæ indicant Rahabæ verba Jos. II. 9. seq. Pariter si Salomo potuit benigne interpretari legem illam & excipere posteros Cananæorum majoribus suis non meliores & durante adhuc ratione legis, conf. I. Reg. XI. 1. 2. cum Deus Moabitarum posteros ob delictum ante aliquot secula commissum sine commiseratione cum tenellis infantibus occidi jussit, I. Sam. XV. 2. 3. cur dubitamus, quin Joshua quoque legitime potuerit servare deditios & ad veram religionem conversos, Israëlitarumque clementiæ humillime se permittentes. Denique non sine ratione à Deo id profetum dicitur, ut Gibeonitæ ad pacem petendam animum appellerent, reliqui omnes vim vi repellendam decernerent; sed quia præviderat, istos veri Dei cultum amplexuros, neque

adeo viciniam illorum periculosam fore Israélitis, hos verò idololatriæ suæ pertinaciter inhæfuros. Unde & animos eorum emollivit: at cui bono? nisi pacem potentibus pacem ac salutem concedere licuisset. Quare etsi inconsideratum fuisse hoc juramentum non diffiteamur, nullum tamen fuisse, veluti de re illicita præstitum, quatenus ad salutem modo & incolumentem pertinebat, nondum evictum est. Quæ Barbeyracius de ratihabitione divina differit, ingeniose quidem excogitata sunt, sed meris nituntur conjecturis, quæ cum alterius partis rationibus collatæ speciem veri vix retinebunt.

COROLLARIA.

I.

Adjuramenta de re illicita referendus est etiam anathematismus ille, quo se devoverunt atque in perniciem Pauli conjurarunt 40. Judæi. Act. XXIII. 12. 13.

II.

Non videtur nobis jusjurandum, quo usus est Josephus Gen. XLII. 15. 16. sed vehementior tantum & comparativa asseveratio. Idem sentendum de formula 2. Sam. XIV. 19.]

III.

Neque juravit Paulus 1. Tim. V. 21. sed obtestatione, usus est: sicut nec Cant. II. 7. juramentum est, sed obtestatio qua, uti loquitur B. Thummius, Ecclesia creaturas ardoris sui affectus in Christum testes vocat.

F I N I S.